

Aansluiting VMBO-TL op Havo voor het vak Engels

Een onderzoek naar de problemen die VMBO-TL eindexamenleerlingen ondervinden bij de aansluiting op Havo 4

Ellen Bergstra-Klompmaker

Begeleider: Bob Koster

Centrum voor Onderwijs en Leren

Universiteit Utrecht

December 2012

1 Inleiding

Op het Sint Vituscollege Bussum (school voor Havo, VWO en Gymnasium) stromen veel leerlingen vanuit het VMBO in Havo 4 in. Dit jaar (2012/2013) is dat 22,4%, een cijfer dat representatief is voor de instroom op onze school over de jaren. De meeste leerlingen hiervan komen van het Sint Vituscollege Naarden (VMBO-TL). Daarnaast komt een aantal vanuit andere scholen in de regio. Omdat al jaren bekend is dat die aansluiting niet naadloos is, is er al een programma opgezet om de aansluiting te verbeteren voor de vakken Engels en Nederlands. In mijn eigen lessen heb ik regelmatig te horen gekregen dat de “doorstromers” het toch moeilijk vinden om aan te sluiten bij Havo 4 en omdat Engels een kernvak is waarvoor de eindtermen zwaarder zijn geworden, leek het mij interessant om uit te zoeken waar de problemen liggen, toegespitst op het kernvak Engels en te kijken waar er ruimte is voor verbetering.

Wat ik in mijn onderzoek wilde doen, was inventariseren bij de leerlingen die doorgestroomd waren naar de Havo waar volgens hen een discrepantie is tussen de beide scholen en waar ze vervolgens behoefte aan hebben om eventuele achterstanden weg te werken. Ligt het niet alleen aan de inhoud van het vak, maar spelen vaardigheden ook een rol? Hiervoor heb ik een vragenlijst opgesteld die ik heb afgenomen in mijn eigen H4 klas van vorig jaar en bij een aantal collega's dit jaar.

Op mijn vorige school, een VMBO-TL school¹, zijn ze 2 jaar geleden gestart met een speciaal traject voor leerlingen die doorstromen naar de Havo na het behalen van hun diploma. Ook daar ben ik geweest om te vragen hoe dat programma eruit ziet en welke resultaten daarmee behaald zijn en wat de uitgangspunten van dat programma zijn.

Daarnaast heb ik bij mijn collega's een inventarisatie gedaan van hun ervaringen met leerlingen die vanuit het VMBO naar Havo 4 gaan.

¹ De Fontein, school voor VMBO-TL te Bussum

Mijn bedoeling was om de uitkomsten van bovenstaande te combineren en daarmee te komen tot een aantal aanbevelingen om de aansluiting van VMBO-TL naar Havo 4 beter te laten verlopen.

2 Samenvatting

In dit onderzoek is gebleken dat er geen sprake is van een naadloze aansluiting van VMBO-tl op Havo. Voor het vak Engels bestaat op het Sint Vituscollege Bussum wel een programma voor doorstromers. Onderzocht is of dit voldoende is volgens leerlingen en docenten en zo niet, waar dan de verschillen liggen en wat er aan gedaan moet worden. Hiertoe doe ik een aantal aanbevelingen aan het eind van mijn onderzoek. De hiaten en knelpunten die de leerlingen ervaren liggen vooral op het gebied van lesinhoud, zelfstandigheid en studievaardigheden. Leerlingen geven aan dat ze behoefte hebben aan eerdere kennismaking met de manier van lesgeven en verwerken van grotere hoeveelheden. Dus niet pas op de Havo, maar al in een voortraject op het Vmbo.

3 Context van het onderzoek

3.1 Wat zegt de overheid en wat doen de scholen

De overheid heeft een site met informatie over alle mogelijkheden na het behalen van een VMBO diploma (www.rijksoverheid.nl). Hierin staat letterlijk dat scholen zelf hun toelatingseisen kunnen bepalen:

“Als je naar de havo wil doorstromen, mag de school bepalen of je wordt toegelaten. Veel scholen hanteren toelatingseisen, zoals:

- een bepaald gemiddelde op de eindlijst;
- een positief advies van de decaan of de mentor van de vmbo-school;
- een voldoende voor de vakken die deel uitmaken van het profiel dat je wil volgen.

Als je wordt toegelaten, stroom je in het vierde leerjaar van de havo in.”

Hieruit blijkt dat Havo-scholen ruimte hebben om aanvullende eisen te stellen voor toelating na het behalen van een VMBO-TL diploma.

De toelatingseisen van het Sint Vituscollege Bussum voor instromen waren tot afgelopen jaar een 6,5 gemiddeld op de eindlijst van de Mavo, met daarnaast verplicht wiskunde in het pakket en slechts 1 onvoldoendepunt voor Nederlands, Engels of Wiskunde. Doubleren was niet toegestaan. Daarnaast moest de leerling nog verplicht een taak doen in de zomervakantie en indien nodig een extra programma volgen aan het begin van Havo 4 in de vorm van het volgen van een werkcollege gedurende 6 weken.

Voor de huidige VMBO-tl leerling is de toelating verzwaard volgens de aanbevelingen van de VO-raad. Leerlingen zouden nu volgens die aanbevelingen wel mogen doubleren. In onze schoolgids is toegevoegd dat er “geen recht is op doubleren”, met andere woorden als de vergadering aangeeft geen perspectief te zien, kan doubleren geweigerd worden en moet de leerling de school verlaten.

In een programma van de Vara, genaamd De Ombudsman, is deze kwestie van aanvullende eisen aan de orde gesteld (uitzending van 15 oktober 2010). De Ombudsman stelt hierin dat de aanvullende eisen wettelijk niet toelaatbaar zijn. Ook de VO raad heeft hier onderzoek naar gedaan. In een publicatie van de VO Raad van 1 mei 2012 is een toelatingscode vmbo-havo opgenomen waarin staat dat Havo scholen maximaal een 6,8 voor de examenvakken mogen eisen². Deze toelatingscode is aangenomen op de ledenraad van de VO op 1 december 2011. Diverse organisaties zoals het LAKS en ouderorganisaties hebben zich hierbij aangesloten. Het cijfer 6,8 is gebaseerd op studieresultaten. 74% van de instromers met een 6,8 gemiddeld voor hun eindexamenvakken haalt binnen 2 tot 3 jaar het Havo diploma.

² VO-raad. Doorstroom Vmbo-Havo

4 Probleemstelling

Leerlingen die na hun eindexamen VMBO-TL ervoor kiezen om door te stromen naar Havo 4 ondervinden problemen op een aantal vlakken. Enerzijds ervaren veel leerlingen dat ze inhoudelijk een achterstand hebben, anderzijds vinden ze dat het tempo hoger en de hoeveelheid stof groter is. De aansluiting van VMBO naar Havo is daardoor niet naadloos te noemen. In principe kunnen VMBO leerlingen doorstromen naar de Havo. Echter, veel scholen hebben zelf aanvullende eisen gesteld. Op mijn eigen school betekent dit, dat een VMBO-leerling een 7 gemiddeld moet staan voor de examenvakken om in te kunnen stromen. Deze aanvullende eisen zijn opgeworpen om het slagingspercentage van de doorstromers te vergroten. Toch vallen veel doorstromers af omdat ze het tempo en de hoeveelheden niet aankunnen.

5 Theoretisch kader

5.1 Achtergrond VMBO-TL

In 1998 is de Mavo samengevoegd met het Voorbereidend Beroepsonderwijs tot VMBO als resultaat van een brede golf van onderwijsvernieuwingen in de jaren negentig. De achterliggende gedachte van de samenvoeging was dat het VMBO primair zou leiden tot vervolg op het MBO, de zogenaamde “koninklijke route”. Doorstroom naar Havo werd niet onmogelijk, maar werd ook niet gezien als wenselijk³. Anno 2012 gaat echter ongeveer 20% van de VMBO-TL leerlingen door naar de Havo. Recent is het belang van de havo-route nog duidelijk gemaakt in een advies aan de Onderwijsraad (2010). De raad ziet de mogelijkheid van doorstroming van vmbo'ers naar het havo als een manier om de gevolgen van de vroege selectie in het Nederlandse onderwijsstelsel bij te sturen⁴.

³ Monnink, K et al (2010), T(L) splitsing: van VMBO-TL naar havo of mbo.

⁴ Esch, W. van en Neuvel, J. Van vmbo naar havo: tweestrijd over tweesprong? (2010, p. 7/8)

5.2 Belang van een goede aansluiting

Uit onderzoek⁵ op Vmbo-scholen blijkt dat docenten en teamleiders Vmbo-tl scholen zien als een tussenstation op de route naar een starterskwalificatie en dus moet het onderwijs één vloeiende lijn zijn. Ook Havo en Mbo scholen zijn overtuigd van het belang van een goede aansluiting.

5.3 Knelpunten

De meest genoemde knelpunten, door zowel Vmbo-TL als Havo scholen onderkend, zijn:

- geringe aansluiting van de lesstof
- zelfstandigheid
- verschil in werkhouding

De knelpunten liggen dus zowel op inhoud als op pedagogisch-didactisch terrein.

5.4 Praktijkbenadering

Na VMBO-TL gaat ongeveer 20% naar de Havo⁶. Er zijn problemen geconstateerd bij de aansluiting tussen VMBO en Havo. Er zijn hiaten in de kennis, maar er wordt ook een andere manier van leren verondersteld op de Havo. Het onderzoek van het SLO heeft zich erop gericht om te kijken hoe de VMBO-er die naar de Havo wil zo goed mogelijk voorbereid kan worden op die keuze. Dat heeft geleid tot een drietal scenario's, die aangeduid kunnen worden met de benamingen: aparte klassen, extra vakken en individueel programma. Dit onderzoek heeft zich dus volledig gericht op wat de VMBO scholen zouden kunnen doen. Daarnaast is er een taak voor de ontvangende Havo scholen.

⁵ Idem, p. 8

⁶ SLO, februari 2011, Scenario's voor de aansluiting tussen vmbo-tl en havo

Volgens het onderzoek van het SLO hebben VMBO-leerlingen 3 redenen (grotweg) om te kiezen voor doorstroming naar de Havo.

- 1 Ze hebben de ambitie om naar het HBO te gaan en kiezen voor de kortste route. Het gaat dan om twee categorieën leerlingen: "laatbloeiers", die aan het eind van de basisschool een vmbo-advies kregen en "tweedekansers", die na de basisschool gestart zijn op het havo en vervolgens om één of andere redenen overgestapt zijn naar het vmbo, maar alsnog een havodiploma willen halen.
- 2 Ze hebben nog geen beroepskeuze gemaakt, weten echt niet wat ze willen en stellen op deze manier de keuze uit.
- 3 Ze maken een negatieve keuze: ze willen niet naar het MBO, vanwege het (slechte) imago van die onderwijssoort of van een specifiek ROC of specifieke opleiding.

Hoewel mijn onderzoek zich niet richt op het waarom van de keuze voor de Havo, is het wel van belang dit te bespreken. De mate waarin een leerling gemotiveerd is, zal van invloed zijn op zijn resultaten en dus op de kans van slagen binnen de Havo. Een lange termijn visie gericht op een opleiding binnen het HBO, oftewel het specifiek hebben van een doel, maakt een leerling gemotiveerder. De categorieën die in de studie van het SLO genoemd worden, daarvan zijn de tweede en de derde eigenlijk meer of minder negatieve keuzes.

Als de Havo als "parkeerstudie" gebruikt wordt omdat er nog geen duidelijke keuze voor de toekomst bestaat kan dat demotiverend werken, vooral als de werklast en het tempo veel hoger liggen dan binnen het VMBO. De andere groep, die niet naar het MBO wil vanwege het imago, doet ook een negatieve keuze, maar is wel iets doelgerichter dan bij keuze 2.

Naast deze toelatingscode is een goede samenwerking tussen de VMBO-school en de Havo-school onontbeerlijk. Hieronder zal ik beschrijven hoe dat in de praktijk in zijn werk kan gaan en hierbij neem ik mijn eigen school, het Sint Vituscollege Bussum (Havo/VWO) als voorbeeld, omdat wij veel instromers vanuit het Sint Vituscollege

Naarden krijgen, naast instromers uit bijvoorbeeld Weesp en andere scholen uit de regio.

6 Onderzoeksvragen

Op welke gebieden binnen het vak Engels ervaart de leerling die doorstroomt van VMBO naar Havo knelpunten en heeft het Sint Vituscollege Bussum daar een adequate benadering voor ontwikkeld volgens leerlingen en docenten?

Op welke manier kunnen VMBO-scholen en Havo-scholen zorgen voor een goede aansluiting op het Havo op het gebied van leerstof, zelfstandigheid en werkhouding?

7 Hypothese

Ik verwacht dat de leerlingen zelf goed aangeven op welke gebieden ze problemen ondervinden, gezien de reacties en opmerkingen die ik en mijn collega's horen van de doorstromers die wij lesgeven. Tevens verwacht ik dat ze ervan uitgaan dat de "nieuwe" school er een oplossing voor zal bieden omdat er een programma voor hen is gemaakt op de Havo.

Het is belangrijk om te achterhalen waarom er een discrepantie is tussen eindniveau VMBO-TL en Havo 4. Eenmaal vastgesteld dat die discrepantie er is, is de vraag waar die opgelost moet worden. Zou een betere voorlichting en voorbereiding op het VMBO bij kunnen dragen aan een verkleining van dit verschil, of moet de oplossing volledig komen vanuit de Havo-scholen. Gerelateerd aan mijn onderzoeksvraag zou een conclusie mogelijk zijn dat er op een eerder tijdstip al meer gedaan moet worden om leerlingen op een overstap voor te bereiden. Het is dan ook de vraag of, indien er aansluitingsproblemen zijn, die niet op zowel de Havo-scholen als de VMBO-scholen aangepakt moeten worden. Op mijn vorige school, De Fontein in Bussum, is 2 jaar geleden een apart programma opgezet voor enerzijds leerlingen die doorgaan naar het MBO, anderzijds leerlingen die doorgaan naar de Havo. Ik heb de

afdelingsleider bovenbouw gevraagd het programma toe te lichten⁷. Zij vertelde mij dat er, naast het halen van bepaalde eindcijfers, ook gekeken wordt naar de competenties van leerlingen.

8 Relevantie

Steeds meer leerlingen vanuit het VMBO, en dan met name VMBO-TL, gaan naar de Havo de laatste jaren⁸. Het percentage doorstromers is van 10% in de jaren negentig⁹ gegaan naar 20% tegenwoordig. Het is daarom relevant om deze groep te bekijken en te begeleiden bij die overstap.

Voor mij als docente Engels is de relevantie van mijn onderzoek dat ik in de praktijk diverse malen gehoord heb van leerlingen dat ze iets “nooit gehad hebben”, dat het hen “nooit is uitgelegd”, dat ze het “nooit hebben hoeven leren” en dat ze wel “heel veel moeten doen”. Kennelijk lopen ze er in de praktijk van alle dag steeds opnieuw tegen aan dat ze op het VMBO op een andere manier met de lesstof en het leren zijn omgegaan.

Voor het Sint Vituscollege als school is het belangrijk dat als een leerling gekozen heeft voor doorstroming, hij daar ook succesvol in zal zijn. Enerzijds omdat de school wil dat alle leerlingen succes zullen ervaren, anderzijds omdat er ook van overheidswege een controle is op uitval en slagingspercentages.

Hieronder is in een staatje af te lezen wat de overgangpercentages van H4 naar H5 het afgelopen jaar 2011-2012 waren op het Sint Vituscollege Bussum. Er is gedifferentieerd naar Havo-totaal en Havo-instroom.

⁷ Interview met mevr. I. Snoeker, afdelingsleider bovenbouw, De Fontein, Bussum

⁸ Esch, Wil van en Neuvel, Jan. Een stukje Nederlandse droom: doorstroom van vmbo naar havo (2009, p. 9)

⁹ Advies VO-raad. Overstap Vmbo naar havo, de sector aan zet (2010, p. 6).

Rendement havo 4 schooljaar 2011 – 2012 Sint Vituscollege Bussum¹⁰

aantal doubleurs in heel havo 4	percentage doubleurs in heel havo 4
25	18,9

In schooljaar 2010 – 2011 was percentage doubleurs in havo 4: 19,5.

aantal doubleurs onder mavo-instromers	percentage doubleurs onder mavo-instromers
5	14,3

Uit dit staatje blijkt dat de VMBO-er die doorstroomt het ten opzichte van de “eigen” kweek beter doet dit bij ons op school in tegenstelling tot landelijke cijfers, maar dat er over het geheel genomen tamelijk veel doubleurs zijn. Het slagingspercentage van Havo 5 van 2010/2011 is hoog, te weten 95%. Voorzichtige conclusie (we hebben het over de resultaten van 1 jaar) op basis hiervan is dat als de leerling eenmaal in het eindexamenjaar Havo terecht is gekomen, dat dan de slagingskans groot is.

Binnen mijn lessen wil ik ook graag dat leerlingen succes ervaren. Helaas gebeurt het nog al eens dat VMBO leerlingen denigrerend over zichzelf denken. Recentelijk heb ik nog 2 jongens uit Havo 4 hierover aangesproken omdat ik niet snap waarom ze zo denken. Zij hebben tenslotte al een diploma op zak en kiezen ervoor om zich verder te ontwikkelen. Dat verdient alleen maar lof. Maar misschien raak ik hier toch aan een onbewuste laag die van invloed is op de succesfactor voor doorstromers binnen de Havo.

Ik heb mijn vak Engels als onderwerp binnen de doorstroom genomen en dat heb ik bewust gedaan, omdat Engels een kernvak is geworden en de eisen voor overgang en slagen opgeschroefd zijn. Het laatste jaar van het VMBO richt zich uiteraard op de Schoolexamens en het Centraal Schriftelijk Examen. Het is interessant om te onderzoeken of daarmee de vaardigheden op peil zijn voor een overstap naar Havo 4. Dus vakinhoudelijk is het een interessant onderwerp voor mij. Voor de school als zodanig is het ook interessant, omdat Engels zoals gezegd een van de kernvakken is geworden.

¹⁰ Met dank aan Frank Gottenbos, afdelingsleider Havo, Sint Vituscollege Bussum

9 Onderzoeksmethode

Voor mijn onderzoek heb ik verschillende methoden gebruikt. Ten eerste heb ik een vragenlijst opgesteld voor de doorstromers vanuit het VMBO. De keuze voor een vragenlijst is gebaseerd op het snel kunnen verzamelen van data van een grotere groep in vergelijking met interviews. Omdat ik lesgeef in Havo 4 kom ik deze doorstromers tegen en hoor ik regelmatig hun commentaar en opmerkingen en die heb ik mee kunnen nemen in het opstellen van de vragenlijst. In eerste instantie had ik maar een respons van 6, dus heb ik de enquête breder uitgezet in meerdere H4 klassen waardoor de data betrouwbaarder zijn.

Daarnaast heb ik mijn collega's binnen de sectie Engels gevraagd wat hun ervaringen zijn. Dit is schriftelijk gedaan, maar we wisselen uiteraard onze ervaringen ook mondeling met elkaar uit.

Omdat ik nieuwsgierig was naar het voortraject op het VMBO heb ik daarnaar gevraagd op het Sint Vituscollege Naarden, waar de meeste doorstromers vandaan komen en ook op mijn voormalige school De Fontein te Bussum. Ik heb gesproken met de afdelingsleider Bovenbouw van De Fontein en heb daar heel veel informatie gekregen over hun voortraject, wat ik erg bruikbaar vond voor mijn uiteindelijke aanbevelingen.

10 Eigen onderzoek

Om een goed beeld te krijgen van de ervaringen en behoeften van de instromende VMBO-leerlingen heb ik in mijn eigen Havo 4 klas van 2011-2012 een enquête afgenomen bij 9 leerlingen. Van de uitgedeelde vragenlijsten heb ik er 6 ingevuld teruggekregen. Dit aantal respondenten was klein en om de resultaten significanter te laten zijn, heb ik de enquête uitgezet in meerdere klassen Havo 4 dit jaar (lichting 2012-2013) en daarop een grotere respons ontvangen, te weten van 22 leerlingen. De respondenten, 28 in totaal, bestaan uit 2 lichteningen doorstromers. De vragenlijst is in de bijlage terug te vinden.

Ik heb mijn vragen in 3 categorieën ingedeeld, te weten methode en aansluiting methodes, keuze voor Havo, verschillen VMBO-Havo. Uit de laatste categorie hoop ik met name naar voren te krijgen wat de leerlingen als struikelpunten ervaren en waar zij graag meer begeleiding bij zouden willen hebben. Op welke manier die begeleiding moet plaatsvinden komt ook aan de orde.

10.1 Uitkomsten vragenlijst

10.1.1 Over de methode

Alle leerlingen die de vragenlijst hebben ingevuld hebben op het VMBO gewerkt met de methode Stepping Stones. 4 leerlingen vonden de methode een goede voorbereiding op hun eindexamen, 13 vonden het redelijk en 11 vonden het voldoende. In mijn antwoordmogelijkheden ben ik ervan uitgegaan dat er twee mogelijkheden waren om aan te geven dat het antwoord positief was (“goed” en “redelijk”), een mogelijkheid die nog (heel) positief, noch (heel) negatief (“voldoende”) en twee mogelijkheden om aan te geven dat het antwoord negatief was (“matig” en “slecht”). Kennelijk ervaren deze leerlingen de methode Stepping Stones als positief. Als ze bij ons op het Sint Vituscollege komen stappen ze over naar een andere methode, namelijk Of Course. De volgende vraag ging over de aansluiting op deze andere methode. Uit de antwoorden blijkt, met 9 “slecht” en 6 “matig” en 6 die het “voldoende” noemen, dat de leerlingen de aansluiting van de methodes als negatief ervaren.

10.1.2 Over de motivatie

De reden om te kiezen voor de Havo is op te splitsen in 2 categorieën. De ene groep vindt het een betere /hogere opleiding waarvan sommigen al weten wat ze willen gaan doen en daar Havo voor nodig hebben, de andere groep heeft nog geen definitieve studie- of beroepskeuze kunnen maken en gebruikt deze tijd om hier over na te denken. In de hele groep bevraagd van 28 leerlingen zaten 2 zogenaamde “tweede kansers”, leerlingen die al eerder op de Havo waren begonnen, maar naar VMBO-tl zijn gegaan en nu alsnog de keuze voor de Havo maken.

Vragen naar de reden van de keuze voor de Havo is indirect vragen naar de motivatie. Een aantal leerlingen geeft spontaan aan bij deze vraag, dat ze de opleiding Havo nodig hebben voor een vervolgopleiding.

10.1.3 Over de vaardigheden

In mijn hypothese gaf ik aan dat de leerlingen naar verwachting zelf heel goed aan kunnen geven waar voor hen de problemen liggen. Uit mijn vragenlijst bleek dat de manier van toetsen een grote verandering is, daarnaast de hoeveelheid stof die geleerd moet worden. Enkele leerlingen gaven ook nog aan dat het tempo een groot verschil is tussen de twee vormen van onderwijs evenals de mate van zelfstandigheid.

Voor 14 leerlingen is de begeleiding na de overstap vanuit de Havo voldoende geweest, voor 3 redelijk, voor 1 goed, voor 2 slecht en voor 8 matig. Overall neigen de antwoorden meer naar de negatieve kant. De werkcolleges die aan het begin van Havo 4 gedurende 6 weken worden gegeven, worden genoemd als het meest zinvol. In dit blok van 6 weken wordt in een blokkuur met name de grammatica herhaald en geoefend.

Uit de vragen over wat er gedaan is in de zomervakantie en hoeveel tijd er aan besteed is in de zomervakantie kan ik vrij kort zijn. Er wordt niet veel gedaan. De vraag die daarop volgt over verbetering van de aansluiting levert interessant en bruikbaar commentaar op in de vorm van een herhaaldelijk gedane opmerking over bijvoorbeeld op eind VMBO les krijgen uit Havo-boeken, of les van Havo-docenten. Dit sluit aan bij het traject dat ingezet is op De Fontein, waarin leerlingen al op het VMBO naar de Havo gaan om daar kennis te maken met docenten en hun manier van lesgeven (zie mijn aanbevelingen).

Voor studievaardigheden en grammatica bestaat de grootste hulpvraag.

10.2 Ervaringen van docenten met VMBO-instromers

Van mijn vakcollega's weet ik uit gesprekken en de mails die ze mij gestuurd hebben naar aanleiding van de vraag wat hun ervaringen zijn, dat de Mavo-instromers vaak een achterstand hebben in grammatica, zoals deze groep leerlingen zelf ook aangeeft. De vaardigheden zijn vrij goed (schrijfvaardigheid en leesvaardigheid) omdat dat ook eindexamenvaardigheden zijn. Eén collega merkte op dat de spreekvaardigheid niet zo goed is, omdat docenten op het VMBO vaak geen doeltaal-voertaal gebruiken in tegenstelling tot wat de docenten op het Sint Vituscollege Bussum doen. Studievaardigheden vinden mijn collega's net als ik een groter probleem. De leerlingen moeten echt wennen aan grotere hoeveelheden stof evenals aan een grotere zelfstandigheid. En alhoewel ze dat zelf onderkennen, zijn ze niet bij machte dit zelfstandig op te pakken.

10.3 Consequenties

De reden van de keuze die in het verleden gemaakt voor de methode Of Course is omdat de methode vooral tekstgericht is en in die zin opleidt voor het centraal schriftelijk eindexamen. De opbouw van het werkboek is per hoofdstuk steeds hetzelfde met oefeningen die betrekking hebben op tekstbegrip, tekststructuur, grammatica en vocabulaire. Opvallend hieraan vind ik dat, hoewel je zou verwachten dat de VMBO-leerlingen zich ook op teksten gericht hebben, ze toch de overgang naar de andere methode groot vinden. Hier ligt dus een stuk terrein waar iets verbeterd kan worden.

Leerlingen die bewust kiezen voor een hogere opleiding zullen goed gemotiveerde leerlingen blijken omdat zij een duidelijk doel voor ogen hebben. Van de andere groep, die de Havo als parkeerstudie kiest, is dat misschien minder het geval. Onlangs heb ik een leerling naar zijn motivatie gevraagd omdat ik zijn participatie in de lessen gering vond. Hij liet weten eigenlijk liever niet op de Havo te zitten en daarom geen motivatie te kunnen opbrengen voor de lessen. Hier zou in een voortraject meer aandacht aan besteed moeten worden.

Vanuit het Sint Vituscollege wordt er door de sectie Engels al het een en ander gedaan om de leerlingen die doorstromen te begeleiden. Voor de zomervakantie komen ze een hele dag bij ons op school en krijgen dan allerlei informatie over wat hen te wachten staat. Ze krijgen voorlichting over de boeken die ze moeten gaan lezen, ze ontvangen een lijst met onregelmatige werkwoorden en ze moeten een instaptoets maken die inzicht verschaft in het niveau van dat moment. Na de vakantie maken alle Havo 4 leerlingen diezelfde instaptoets en op basis daarvan wordt bekeken en bepaald wie er naar het speciale werkcollege gaan.

Ondanks dit traject geven de meeste leerlingen toch aan dat ze de begeleiding na de overstap vanuit de Havo gemiddeld onvoldoende vinden. Van de leerlingen die mijn vragenlijst invulden zeggen 11 dat ze het meest gehad hebben aan het werkcollege aan het begin van het jaar in Havo 4. Zes leerlingen gaven aan dat de cursus voor de zomervakantie het meest nuttig was geweest en 4 lieten weten dat beide van belang waren. Opvallend was dat eigenlijk geen van de leerlingen in de zomervakantie iets gedaan had ter voorbereiding. Slechts een enkele leerling liet weten dat hij het meegegeven materiaal had bestudeerd.

11 Conclusies en aanbevelingen

11.1 Conclusies eigen onderzoek en aanbevelingen

Conclusie uit mijn onderzoek is dat een leerling die doorstroomt van VMBO naar Havo wel degelijk verschillen ervaart. Leerlingen geven dit zelf vrij duidelijk aan. Het huidige programma zoals dat is opgezet door de sectie Engels voorziet in een behoefte. Er kan echter nog wel een verbeterslag gemaakt worden.

Verbetering kan plaatsvinden aan de kant van de Havo zelf, door naast de werkcolleges die er gedurende de eerste 6 weken zijn en welke puur vakinhoudelijk zijn, ook aandacht te besteden aan studievaardigheden. De overstap van VMBO, waar de leerling nog sterk aangestuurd wordt door docent en de stof in kleine hoeveelheden wordt getoetst, naar de Havo met een grote mate van zelfstandigheid en grotere hoeveelheden

stof die getoetst worden is groot en kan beter begeleid worden. Hoe moeten ze de stof leren, wanneer moeten ze die leren en vooral ook het checken van dat alles behoeft begeleiding.

Er kan echter ook een verbeteringslag gemaakt worden door al eerder in het voortraject de Havo-docenten te introduceren op het VMBO. Zoals sommige leerlingen ook hebben aangegeven op de vragenlijst is er behoefte, maar misschien zelfs een noodzaak, om de potentiële Havist te laten kennismaken met methodes, toetsen en lessen zoals die op de Havo gebruikt en gegeven worden. Ook zou een docent op het VMBO deze groep meer zelfstandigheid kunnen aanleren door niet alles voor te doen, de stof niet in kleine stukjes op te delen maar meer aan de leerling zelf over te laten. Het bijspijkeren op het gebied van grammatica kan ook al op het VMBO een aanvang nemen. Het opzetten van een specifieke Havo-stroom op het VMBO die zich richt op het wegwerken van hiaten op het gebied van vakinhoud en studievaardigheden bevordert een goede aansluiting na het eindexamen VMBO-TL.

11.2 Aanbevelingen op een rijtje

- Voortraject verbeteren door specifieke Havo-stroom te starten op het VMBO
- Docenten, methode en lespraktijk van de Havo introduceren op het VMBO voor de groep die door wil stromen
- Zowel op het VMBO als op de Havo aandacht besteden aan studievaardigheden, naast het wegwerken van vakinhoudelijke hiaten
- Werkcolleges op de Havo handhaven voor de instromers met de mogelijkheid voor deelname in een tweede blok
- Zelfstandigheid bevorderen en benadrukken

Met deze aanbevelingen hoop ik dat voor onze school, in samenwerking met het Sint Vituscollege Naarden, de aansluiting voor het vak Engels beter zal zijn in de toekomst en dat we een mooie brug kunnen bouwen tussen de twee schooltypes. Uit onderzoek over dit onderwerp blijkt dat leerlingen en docenten aangeven dat goede voorbereiding op de andere

manier van leren en werken, en een goede begeleiding na de vmbo-tl wenselijk zijn¹¹. Uit mijn onderzoek blijkt dat bij leerlingen ook en misschien vooral de behoefte bestaat om niet pas na vmbo-tl maar al eerder een traject te starten ter voorbereiding op de overstap. Dit traject zou zich moeten richten op inhoud, maar ook op vaardigheden zoals zelfstandig werken en grotere hoeveelheden stof verwerken.

¹¹ Monnik, K. et al., T(L) splitsing: van vmbo-tl naar havo of mbo (2010, p. 28)

Literatuurlijst

Esch, W van en Neuvel, J. Een stukje Nederlandse droom: doorstroom van vmbo naar havo, 2009

Esch, W van en Neuvel, J. Van vmbo naar havo: tweestrijd over tweesprong? 2010

Monnink, K. et al. T(L) splitsing: van vmbo-tl naar havo of mbo, 2010

Staarman, A en Monnink, K. Overstap Vmbo naar havo, de sector aanzet, 2011

SLO, Scenario's voor de aansluiting tussen vmbo-tl en havo, 2011

Websites

www.rijksoverheid.nl

www.slo.nl

www.vo-raad.nl

Bijlage: Vragenlijst

Vragenlijst voor leerlingen die ingestroomd zijn vanuit VMBO-TL

Voor mijn PGO (praktijkgerichte opdracht) die ik moet doen voor mijn opleiding doe ik onderzoek naar de aansluiting van het VMBO op de Havo. Het doel van mijn onderzoek is om een advies te geven over waar die aansluiting beter zou kunnen en hoe dat dan moet. Je begrijpt dat jullie een belangrijke schakel zijn in dit onderzoek! Ik zou het fijn vinden als je met dit onderzoek mee wilt doen door onderstaande vragenlijst voor mij in te vullen. Sommige vragen zijn open vragen, dan krijg je ruimte om je eigen antwoord op te schrijven. Andere vragen kun je beantwoorden door een rondje zwart te maken. Als je nog opmerkingen of ideeën hebt, kun je die aan het einde nog invullen.

1 Welke methode heb je gebruikt op het VMBO, bijvoorbeeld Stepping

Stones, Worldwide, All right, etc.

2 Was de methode een goede voorbereiding voor je eindexamen VMBO?

0 goed 0 redelijk 0 voldoende 0 matig 0 slecht

3 Hoe sluit die methode aan op de huidige methode (Of Course)?

0 goed 0 redelijk 0 voldoende 0 matig 0 slecht

4 Wat was je eindresultaat voor Engels op het VMBO?

5 Hoe ben je aan de informatie over de Havo gekomen?

6 Wat was jouw reden om voor de Havo te kiezen?

7 Wat is volgens jou het grootste verschil tussen het VMBO en de Havo?

(meerdere antwoorden mogelijk)

0 tempo 0 hoeveelheid stof 0 manier van toetsen 0 zelfstandigheid

8 Hoe is de begeleiding na de overstap geweest vanuit de Havo?

0 goed 0 redelijk 0 voldoende 0 matig 0 slecht

9 Waar heb je het meeste aan gehad

0 cursus op de Havo vóór de zomervakantie

0 werkcollege aan het begin van het jaar in Havo 4

0 beide

10 Wat heb je in de zomervakantie gedaan ter voorbereiding?

0 opgegeven materiaal bestudeerd

0 nieuwe boeken alvast bekeken

0 niets

11 Hoeveel tijd heb je in de zomervakantie aan Engels besteed ter voorbereiding?

12 Zijn er punten die verbeterd kunnen worden om voor een betere aansluiting tussen VMBO en Havo te zorgen? Welke?

13 Op welk gebied heb je de meeste hulp nodig? (meerdere antwoorden mogelijk)

0 studievaardigheden 0 luistervaardigheid 0 grammatica

0 leesvaardigheid 0 schrijfvaardigheid

14 Ben je bereid om extra tijd aan het vak Engels te besteden als er werkcolleges voor instromers worden aangeboden buiten de gewone lessen om als daardoor je slagingskansen hoger worden?

0 ja, altijd 0 misschien 0 nee, zeker niet

15 Opmerkingen/ideeën:

Einde vragenlijst

Bedankt voor het invullen!